

Βουνὸς Ἀύξεντίου. — Ρουφινιανὰ. —

Ναὸς ἀποστόλου Θωμᾶ ἐν τοῖς Βοραϊδίου.¹⁾

Ἡ τοπογραφία τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν προαστείων τοῦ Βοσπόρου πολλῆς καὶ συντόνου χρήζει μελέτης. Οἱ δὲ φιλομαθῶς περὶ ταύτην ἀσχοληθέντες ἐνίοτε ἄνευ βαθείας ἐπὶ τόπου ἐρεύνης ἐσφαλμένας περὶ διαφόρων τοποθεσιῶν παρέδωκαν πληροφορίας, ὡς ὁ ἀοίδιμος Ἄλ. Πασπάτης μεταφράζων τὰ ὑπὸ Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ περὶ ἁγίου Ἀύξεντίου γεγραμμένα καὶ ἐπὶ παραδόσεων μᾶλλον ἐρειδόμενος δίδει περὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ ἁγίου Ἀύξεντίου καὶ περὶ ἄλλων τοποθεσιῶν, περὶ ὧν γίνεται μνεῖα ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀύξεντίου²⁾, ἐνῶ δι' ἐπιτοπίου ἐρεύνης θὰ ἐπέιθετο ὅτι ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τῆς Ὁξείας καίτοι ἐγγὺς κείται ἢ παραλία, ἔνεκα τοῦ ἀποτόμου καὶ δυσβάτου ἐδάφους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κατέλθῃ ἄμαξα, τὸναντίον ΒΑ. τῆς Ὁξείας ἦτο καὶ εἶναι εὐχερῆς, διότι ὑπῆρχεν ὁδὸς ἀπολήγουσα εἰς τὴν μεγάλην λεωφόρον, ἣτις συνδέουσα τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μ. Ἀσίας μετὰ τῆς Χρυσοπόλεως καὶ διακλαδουμένη εἰς Χαϊδάρ-πασᾶ σώζεται ἐν μέρει καὶ σήμερον ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν περιρικούντων Τζινιβιζ-καλδηρημὴ ἦτο ὁδὸς λιθόστρωτος Γεουηνησιῶν.

Ὁ ἅγιος λοιπὸν Ἀύξεντιος, ὡς λέγει Σ. ὁ Μεταφραστῆς, ὠδηγήθη εἰς Ρουφινιανὰς, αἵτινες εἶναι πράγματι ὁ μεταξὺ τοῦ νῦν σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ τοῦ στρατῶνος Σελιμιὲ χῶρος, διότι τότε ἡ Δ' οἰκουμένη Σύνοδος συνῆλθεν ἐν τῷ τῆς ἁγίας Εὐφημίας ναῶ, οὗτινος τὰ εἰρήπια ὑπὸ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Χαϊδάρ-πασᾶ. Ὅτι δ' ἐντεῦθεν πού ὑπῆρχεν ἢ πρὸς τὸ ὄρος κυρίως διακλάδωσις τῆς ὁδοῦ δείκνυται ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Στεφάνου τοῦ Νέου: „Οὕτω καὶ οὗτοι ἅμα τῷ θεόφρονι παιδί Στεφάνῳ τῆς ἐνεγκαμένης ἀπάραντες καὶ πρὸς τὸν ναύσταθμον Χαλκηδόνας³⁾ ἐκπλεύσαντες εἶχοντο

1) Μέρος τῆς πραγματείας μου ταύτης ἀνεγνώσθη ἐν ταῖς Σ' καὶ ΣΑ' συνεδρίαις τῆς Μεσαιωνολογικῆς Ἑταιρείας (1892).

2) Ἀνατολικά προάστεια τοῦ Βοσπόρου. Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγον τόμ. ΙΒ', σελ. 48—51.

3) Ἡ Χαλκηδὼν εἶχεν ἰδιαίτερον λιμένα καὶ ναύσταθμον. Ὁρῶνται δὲ κάλλιστα τὰ τοῦ πρὸς παρακώλουσι τοῦ τοῦ αὐτοῦ ἀνέμου προχώματος εἰρήπια, κείμενα ὀλίγον ἀνωτέρω τῆς νῦν ἀποβάθρας Χαλκηδόνας, ἐφ' ὧν ἀνεγείρεται νέον πρόχωμα. Καὶ τὸ μέρος τοῦτο καλεῖται Ἐσκι-τερσανὲ ἦτοι παλαιὸς ναύσταθμος.

τῆς ὁδοῦ τῆς ἐπὶ τὸ ὄρος φερούσης τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀύξεντιου.¹⁾ Ὡστε ὁ μεταξὺ τοῦ νῦν σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ τῆς πρὸς Β. ἄκρας τοῦ στρατώνος Σελιμιέ χωρὸς κατέχει τὴν θέσιν τῶν Ρουφινιανῶν καὶ οὐχὶ τὸ Μποσταυδξή-κιοπρού, ὡς γράφει ὁ Πασπάτης πειρώμενος ν' ἀνασκευάσῃ τὴν πολλῶ ὀρθοτέραν γνώμην τῶν ἀρχαίων τοπογράφων καὶ ἐν σιγῇ παρερχόμενος τὰ ὑπὸ Σ. τοῦ Μεταφραστοῦ ὀριζόμενα χωρία δι' ὧν διηλθεν ὁ Ἀύξέντιος.

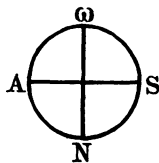
Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς εἰρημένης λεωφόρου Τζιυιβλιξ-καλδηρημη πλησίον τοῦ Μικροῦ Βακάλ-κιοι²⁾ ὑπάρχουσιν ἀγροὶ ὀνομαζόμενοι Κιόι-γερι (θέσις χωρίου), ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ κάτω καὶ ἄνωθι τοῦ Μερδιβέν-κιοι (χωρίου σκάλλας)³⁾ ὑπάρχουσιν ἕτερα ἐρείπια καὶ ὀλίγον κάτωθι τούτου παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὕδακος ἐρείπια βάθρων βυζαντιακῆς γεφύρας, ἐν δὲ τῷ Οὐζούν-τσαίρι ἀγίασμα καὶ ἐρείπια μονῆς ἑορταζούσης τῇ 8^η Σεπτεμβρίου καὶ ἐν Τοπχανελόγλου ἄλλα ἐρείπια ἐπὶ τῆς αὐτῆς πάντοτε λεωφόρου κείμενα. Ἐπειδὴ δὲ οὐδαμοῦ τῶν ἐκεῖ πλησίον μερῶν ἀναφέρεται ὑπάρξαν ἕτερον χωρίον, οὐκ ἀπιθάνως παραδεχόμεθα ὅτι τὸ μὲν Κιόι-γερι εἶναι αἱ Σιγίδες ἢ καὶ Διγίδες⁴⁾, τὰ δὲ ἄνωθι

1) Migne, Patr. tom. 100, p. 1088.

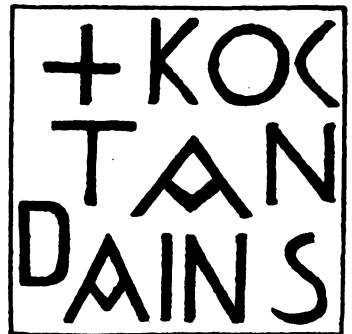
2) Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπφικίσθη ὀπὸ Ἑπειρωτῶν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καλούμενον τὸ πρῶτον Χαμάμ-τσιφτλιγ (ἔκφυλις λουτροῦ), ὡς δείκνυται ἐκ σημειώσεως τοῦ ἔτους 1787 ἐπὶ μηναίου τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου καὶ ἐξ ἀρχαίων χοτζετιῶν (τίτλων ἰδιοκτησίας), καὶ ἔχον ὡς εὐκτήριον οἶκον τὸ ἐκεῖ ἐδριοκόμενον βυζαντιακῆς κατασκευῆς θολωτὸν ἀγίασμα τῆς Ἀναλήψεως. Ἄλλ' ἐπὶ μηναίου τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου φέρεται: χωρίον Κιβωτός, ἔτος 1821, ἐκκλησία Ἅγιος Γεώργιος, ἐπαρχία Χαλκηδόνος, Κιβωτὸς δὲ καλεῖται καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὀπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Μεγάλου Βακάλ-κιοι, καὶ ἐπὶ μηναίου τοῦ μηνὸς μαΐου: ἐκκλησία Ἅγιος Γεώργιος τοῦ Μικροῦ Βακάλ-κιοι, ἔτος 1825, ὡς γενικῶς καὶ παρὰ πάντων οὕτω μέχρι τοῦ νῦν καλεῖται.

3) Ἐνταῦθα διατηροῦνται δύο βλαὶ πλευραὶ καὶ ὁ ἐπὶ τούτων στηριζόμενος θόλος βυζαντινοῦ ναοῦ ὡς δὲ καὶ τινα κιονόκρανα. Εἶναι δὲ ταῦτα ἴσως ἐρείπια τοῦ ναοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν Σκάλλαις, ὅστινος ἡ ἑορτὴ τῶν ἔγκαινίων ἐτελεῖτο κατὰ μὲν τὸν Δαυριατινὸν Συναξαριστὴν τῇ 25^η, κατὰ δὲ τὸν Νικόδημον τῇ 26^η Ἰουλίου.

4) Ἐνταῦθα ἀνεκαλύφθησαν δύο μικρὰ κιονόκρανα φέροντα τὸ μονόγραμμα

τοῦ ἐνὸς μετενεχθέντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Μικροῦ Βακάλ-κιοι, ὡς δὲ καὶ πλίνθος φέρουσα

Κλίμαξ 1 : 2.

τοῦ Μερδιβέν-κιοὶ ἐρείπια κατέχουσι τὴν θέσιν τοῦ μαρτυρείου τοῦ Θαλλελαίου, τὰ δὲ ἐν Οὐζούν-τσαίρῳ καὶ ἀγίασμα τὴν ἐν Φιλίφ μονὴν καὶ τὰ ἐν Τοπχανελόγλου ἐν τῷ κτήματι Κετσόγλου παρὰ τὴν ἀρχαίαν λεωφόρον τὰ τῆς μονῆς Ῥπατίου, ἣτις ἦτο ἰδρυμένη πρὸ τῆς μονῆς Πέτρου καὶ Παύλου τοῦ καὶ Ἀποστολείου.¹⁾ Αἱ τέσσαρες δ' αὐταὶ θέσεις κεῖνται ἐπὶ τῆς μνημονευθείσης ἀρχαίας λεωφόρου. Ἐντεῦθεν μετὰ μείζονος θετικότητος διῤυσχυρίζομεθα ὅτι ἡ γνώμη τοῦ μακαρίτου Πασπάτη ὅτι αἱ Ῥουφιανὰ ἔκειντο ἐν Μποστανδζή-κιοπροῦ εἶναι ἐσφαλμένη. Καὶ οὕτως αἴρεται καὶ τὸ κατ' αὐτὸν παράδοξον τῆς γειτνιασέως τοῦ τελευταίου ὄρους πρὸς τὰς Ῥουφιανὰς, ἐνῶ ἡ μικρὰ κατὰ Πασπάτην ἀπόστασις εἶναι τὰ 6/10 τοῦ ὄλου· διότι ἡ μὲν ἀπὸ Χαλκηδόνος μέχρι τῆς Ὁξείας ἀπόστασις εἶναι δέκα μίλια, ἡ δὲ μέχρι τοῦ ὄρους Σκόπα τέσσαρα μίλια.

Ἐπίσης ἀνακριβῆς τυγχάνει καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Πασπάτη γινομένη αὐτόθι περιγραφή τοῦ βουνοῦ Ἀῶξεντίου, ἐνῶ ἂν ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ ἀνήρχετο εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ τούτου, ὡς λέγει, ἢ τοῦλάχιστον περιήρχετο τὰ χαμηλότερα αὐτοῦ μέρη ἢ καὶ αὐτὰς τὰς ὑπαρείας, θὰ διέκρινε πάντως ὅτι τὸ ὄρος τοῦτο καλύπτουσι πλεῖστα ἐρείπια. Πρὸς ἀκριβῆ δὲ τῶν ἐρειπίων τούτων ἐρευνᾶν καὶ πρὸς συμπλήρωσιν καὶ διόρθωσιν τῶν μὴ ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ εἰρημένου βυζαντιογράφου γεγραμμένων μετέβην ἐπὶ τόπου μετὰ τῶν κ. κ. Ἰ. Βελονᾶ καὶ τοῦ ἐκ Μικροῦ Βακάλ-κιοὶ Ἰ. Φραντζελαδζοπούλου καὶ μετὰ περιεργίας παρατήρησα καὶ λεπτομερῶς ἐξήτασα τὰ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἀῶξεντίου καὶ ἐπὶ τῶν χαμηλοτέρων αὐτοῦ μερῶν σωζόμενα ἐρείπια.

Καὶ πρῶτον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὀρῶνται τὰ θεμέλια τοῦ ἔξω τοίχου τῆς μονῆς, ἣν πρότερον μὲν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων οὐδὲν εἶτα δὲ κατασκαφείσαν ἐπὶ τῆς Λατινοκρατίας ἀνφοκοδόμησε λαμπροτέραν Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐπ' ὀνόματι τοῦ προστάτου αὐτοῦ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου καὶ πλουσίως ἐπροικοδόμησεν αὐτὴν ἐξακολουθοῦσαν νὰ πανηγυρίζῃ καὶ μετὰ ταῦτα τῇ 30^ῃ ἰουνίου²⁾, εἶτα δὲ τὰ ἐρείπια τῆς ἐκκλησίας κείμενα πρὸς βορρᾶν τῶν μεγάλων λίθων, ἐνθα εὗρηνται καὶ μωσαϊκὰ καὶ τεμάχια κονιάματος οἰνανθοειδοῦς καὶ κέραμοι τινες φέρουσαι τὸ στοιχεῖον Κ.

Μεταξὺ τῶν πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ ὑψηλότερον πάντων παρακειμένων λίθων ὑφίσταται θεμέλιον στερεὸν σχήματος στρογγύλου, ὅπερ ἴσως εἶναι ἡ βάση τοῦ πύργου, ἐξ οὗ ἔβλεπον οἱ σκοποὶ τὴν τῶν ἐξ Ἀνατολῆς προσπέλασιν.³⁾ Μετὰ ταῦτα ἀπαντᾶ

1) Acta sanctorum, tom. 24, p. 253.

2) Γ. Παχμ. ἔκδ. Βόννης, τόμ. Α'. σελ. 501. — Κωνσταντίου Ἐλάσσονος συγγραφαί, σελ. 376.

3) Κ. Πορφυρογ. ἔκδ. Βόννης, τόμ. Α'. σελ. 492. — Γ. Κεδρηνός, τόμ. Β', Byzant. Zeitschrift IX 1.

φρέαρ ὅπερ σχεδὸν ἐπληρώθη χόματος καὶ λίθων. Πρὸς βορρᾶν ὀλίγον κατωτέρω τῆς κορυφῆς φαίνονται πῶς τὰ θεμέλια μικρᾶς καὶ τετραγώνου οἰκοδομῆς, ἣτις πιθανῶς ἦτο ὁ οἰκίσκος ἐν ᾧ ἐπὶ πενταετίαν ἤσκησεν ὁ Βενδεδιανὸς ὁ κατὰ θεϊαν ὀπτασίαν κατόπιν ἀνελθὼν πάλιν εἰς τὸ κελλίον τοῦ ὀσίου Ἀύξεντιου.¹⁾ Ἄλλ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ Ἀύξεντιοῦ πρὸ τῆς ἐκεῖ ἀσκήσεως τοῦ ἁγίου ὑπῆρχε βεβαίως καὶ εἰδωλολατρικὸς ναὸς, οὗτινος ἡ ἀνακάλυψις ὀφείλεται εἰς τὸν διευθυντὴν τῶν σιδηροδρόμων Ἀνατολῆς ἀξιότιμον κ. Ed. Huguenin, πρῶτον παρατηρήσαντα διάφορα τεμάχια πλαγγόνων ἐν τινι πρὸς τὰ ἐκεῖσε ἐκδρομῇ.²⁾

Εἰς τὴν μεσημβρινὴν δὲ ὑπάρειαν τοῦ ὄρους σφύονται οἱ ἕξω τοίχου τῆς μονῆς Τριχιναρέας ἔχοντες πλάτος 1,36% τοῦ μέτρου καὶ ἐκτισμένοι κατὰ τὸν πελασγικὸν ῥυθμὸν, ὡς καὶ τινὰ ἄλλα ἐρείπια συνδεόμενα μετὰ τῶν πρὸς βορρᾶν ἕξω τοίχων, ἅπερ εἰσὶ θεμέλια ἢ περιβόλου κήπου ἢ νεκροταφείου τῆς μονῆς. Ἡ περιφέρεια τῶν τοίχων τούτων τῆς μονῆς ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον εἶναι χίλιοι πόδες, ἐξ ἀνατολῶν δὲ πρὸς δυσμὰς πεντακόσιοι ὡς ἔγγιστα. Ἐν τῇ περιφερείᾳ λοιπὸν ταύτῃ ἐν χαράδρᾳ εὗρηται ἐρείπια ἴσως τοῦ κοιμητηρίου τοῦ ὀσίου Ἀύξεντιοῦ ἔχοντα ἐμβαδὸν 2,75% τοῦ μέτρου, ἄνωθι δὲ τούτων παραπλεύρως ἄλλα λείψανα οἰκοδομῆς, ἣς τὸ μὲν μῆκος 2,40, τὸ δὲ ἔσωτερικὸν πλάτος 1,45 καὶ τὸ πάχος τῶν τοίχων 0,90. Ἐνταῦθα εἶδον τεμάχιον μαρμάρου, ὅπερ εἰκάσω πιθανῶς στόμιον φρέατος ἢ νικητήρος, ὡς καὶ τεμάχιον ἐτέρου μαρμάρου ἀετώματος μνήματος. Πρὸς δὲ ἀπαντῶσιν ὀλίγον παραπλεύρως ἄλλα ἐρείπια καὶ ὀλίγον ἄνωθι ΝΔ. τούτων πάλιν ἐρείπια ἔξέχοντα ὑπὲρ τὰ δύο μέτρα, πρὸς δὲ καὶ ἀγίασμα κείμενον εἰς βάθος 3,50 μ. καὶ ἔχον πέντε βαθμίδας, ὅπερ ἄχρι τοῦ νῦν βρῦει λαμάτων πηγὰς τοῖς πιστῶς καὶ μετ' εὐλαβείας προσιοῦσι, καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω ἄλλα ἐρείπια, μωσαϊκά, τεμάχια μαρμαρίνων κιονοκράνων, παραστατῶν καὶ λοιπῶν. Καλεῖται δὲ τὸ ἀγίασμα ὑπὸ τῶν περιοικούντων ἀγίασμα τοῦ ἁγίου Ἀύξεντιοῦ, ὑπαγόμενον νῦν ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μεγάλου Βακάλ-κιοῦ, ἔνθα τελεῖται πανήγυρις κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως.

Ὀλίγον δὲ περαιτέρω τῶν εἰς τὴν ἄνω ὑπάρειαν κειμένων τοίχων τῆς μονῆς ταύτης εὐρίσκειται τὸ τρίτον μαρμαρίνης φιάλης ἀγιασμοῦ καὶ εἰς ὀλίγων λεπτῶν ἐκεῖθεν ἀπόστασιν ἐπὶ τῆς εἰς μέγα Βακάλ-κιοῦ ἀγρούσης ἐρείπια μικρῶν τινῶν οἰκοδομῶν, αἵτινες φαίνονται οὕσαι ἢ οἰκήματα τῶν σκοπῶν τοῦ ὄρους ἢ καθίσματα μοναχῶν. Τὰ σήμερον

σελ. 174. — Οἱ μετὰ Θεοφάνην, σελ. 197. — Συμ. Μάγιστρος, σελ. 682, καὶ Ἱ. Ζαναράς ἐκδ. Λειψ., τόμ. Δ', σελ. 16.

1) Νέος Παράδεισος, σελ. 384. — Acta Sanctorum, T. ΚΔ', σ. 272.

2) Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ Χρ. Πανταζίδου, Ἡμερολόγιον τοῦ 1898, σελ. 184.

δὲ ἀπαντῶντα μικρὰ λείψανα εἶναι τῶν ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τελευταίως ἀνεγερθεῖσων οἰκοδομῶν τῆς τε ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐκκλησίας ὡς καὶ τοῦ τῶν γυναικῶν μοναστηρίου, διότι ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἀύξεντιῶν, οὗτος ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνθα ἤσκησεν οὐδὲν ἄξιον λόγου ἀνήγειρεν εἰμὴ μόνον τὴν ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ὑπαρείας τοῦ ὄρους μικρὰν μονήν, περὶ ἧς τὰς μόνας πληροφορίας παρέχει ἡμῖν ὁ βίος τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνούμου ἀκμάσαντος ὁσίου Στεφάνου τοῦ Νέου.¹⁾ Οὐδεμίαν δὲ ἄστερον δεξαμενὴν, περὶ ἧς ἀναφέρει ὁ μακαρίτης Πασπάτης, εἰς τὰ πέριξ ἀπήντησα.

Ἐπίσης ἐκ μὲν τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Ἀύξεντιῶν μαυθάνομεν ὅτι ἀπὸ σημείων ἐν κτήματι λεγομένῳ Θεατρῶδει ἔκειτο ὁ οἶκος τοῦ ἁγίου Ζαχαρίου²⁾, περὶ οὗ δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ Ἀύξεντιῶν καὶ ἄνωθι τοῦ νῦν χωρίου Μπασῆ-βουγιούκ ἀνατολικῶς κειμένον βουνοῦ, διότι καὶ ἡ θέσις εἶναι θεατρῶδης καὶ ἐρείπια εὐρίσκονται καὶ πλίνθοι ἐνεπίγραφοι τεθραυσμένα καὶ μωσαϊκὰ καὶ κινστέρνα θολωτὴ ἔχουσα μῆκος μὲν 6,50 μ., πλάτος δὲ 3,30 καὶ βάθος 5,20. Ἐκ δὲ τοῦ βίου Στεφάνου τοῦ Νέου πληροφορούμεθα ὅτι οὗτος ἦτο ὁ κατ' ἀκολουθίαν ἐξάριθμος οἰκῆτωρ τοῦ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ἄντρον. „Ἐν τούτῳ οὖν τῷ ἁγίῳ ὄρει, ἐν ᾧπερ ἡ προσηγορία ἀπὸ τε τοῦ ἁγίου Ἀύξεντιῶν ἕως τῆς νυνὶ καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐμπέπηκται, οἱ κατὰ διαδοχὴν πατέρες τοῦ τε ὄρους κρατήσαντες καὶ τῷ ἁγίῳ σπηλαίῳ³⁾ ἐγκλισθέντες μετοικεσίαν τοῦ θανάτου τὸν παράδεισον εὔρον. Μετὰ γὰρ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ θεσπεσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀύξεντιῶν Σέργιος ὁ τούτου μαθητὴς τῷ σπηλαίῳ κατῴκησε, καὶ μετὰ τούτον τρίτος ὁ σημειοφόρος καὶ παντὶ τρόπῳ ἐν ἀρεταῖς διαλάμπας Βενδημιανὸς, εἰδ' οὕτως τέταρτος Γρηγόριος ὁ ἐγκρατὴς καὶ τῆς ἱερᾶς πολιადος ἀνάπλεως, καὶ μετ' αὐτὸν πέμπτος ὁ τίμιος Ἰωάννης ὁ νέος Ἀβραάμ καὶ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος μετασχών⁴⁾, οὗ μαθητὴς καὶ διάδοχος ὑπήρξε Στέφανος ὁ Νέος.“ Ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τούτου ἤσκησαν μετὰ ταῦτα καὶ πλείστοι ἄλλοι, οἳ οἱ ὁ ἐπὶ Κοπρωνούμου ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἀθλήσας Μακάριος ὁ ὁσιομάρτυς (768), ὁ ἀπὸ τοῦ 1190—91 πατριαρχεύσας Λεόντιος, Ἠλίας ὁ Νεῖλος, ὁ Λεπειτριανὸς Ἀθανάσιος καὶ Μελέτιος ὁ Γαλλησιώτης μικρὸν πρὸ τοῦ 1272.

Διακόσια δὲ πεντήκοντα βήματα μακρὰν καὶ χαμηλότερον τῆς σημερινῆς κεντρικῆς πηγῆς τοῦ βουνοῦ Ἀύξεντιῶν διακρίνονται κεχωσμένα

1) Migne, Patrol. tom. 100, p. 1092—93 καὶ 1137. — Analecta Maurinorum, tom. A', p. 420—22.

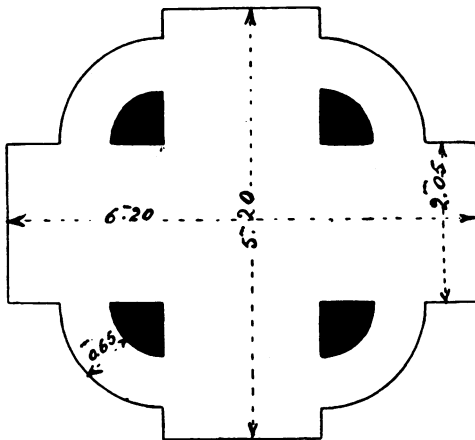
2) Migne, Patrol. tom. 114, p. 1436.

3) Σπήλαιον κυρίως οὐδὲν ὑφίσταται ἐκεῖ, ἀλλ' ἕως τοιοῦτο θεωρεῖται τὸ μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων βράχων καὶ ἐξ ἄρκτου κεκλεισμένον ἐν εἰδῇ σπηλαίου μέρους.

4) Migne, Patrol. tom. 100, p. 1088.

ἐν τῇ γῆ ἐρείπια ὡς καὶ ναοῦ κειμένον εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν αὐτῶν, ἐνθα καὶ μωσαϊκὰ εὗρηται, καὶ στηριζόμενον ἐπὶ κινστέρην, ἧς ἡ κορυφή κείται μόλις σπιθαμὴν ὑπὸ τὴν γῆν.

Τὸ σχῆμα τῆς κινστέρηνς ταύτης εἶναι σταυροειδές (ἴδε σχῆμα). Ἐφ' ἐκάστης δὲ πλευρᾶς ὑπάρχουσι τόξα, ἐφ' ὧν στηρίζεται ὁ ἔχων διάμετρον 2,20 θόλος, ἀλλ' ἑλλείπουσιν οἱ τὰς ἀψίδας ὑπερείδοντες τέσσαρες κίονες ἢ πιθανῶς κτιστοὶ στῦλοι, ὧν ἀγνοοῦμεν τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις ὡς μὴ ἐπαρκῶς διακρινομένων.

Κλίμαξ 1 : 100.

Τὰ ἐρείπια ταῦτα εἰσι τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεωμᾶ κτισθέντος ἐπὶ Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας πλησίον τῶν Βοραιδίου, λεγομένου δὲ Ἀποστολείου, καθὰ γράφει τὸ Πασχάλιον χρονικόν¹⁾, ἐν Ὀλυμπιάδι ΓΗ' τῷ 454 ὑπὸ

Ἀνθεμίου τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἄρχαντος, ἀνοικοδομηθέντος δὲ ἐπὶ Θεοφίλου ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου Μωσηλέ, μοναχοῦ γενομένου κατὰ τὸ 836 μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἐαυτοῦ συζύγου.²⁾ Ὅτι δὲ ἐνταῦθα θὰ ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ ἀποστόλου Θεωμᾶ „τὸ Ἀποστολεῖον“ εἰς τὰ Βοραιδίου προσεπιμαρτυροῦσιν ἀλλήλοις ἀντιβαλλόμενα καὶ συνδυαζόμενα τὰ τῶν χρονογράφων καὶ τῶν καταλόγων κείμενα δεικνύοντα ὅτι τὰ Βορα(ι)δίου ἔκειντο πλησίον τῶν Ἀνθεμίου καὶ τοσοῦτον ἐγγὺς τῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἀὔξεντιου μονῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὥστε οἱ Βοραδιῶται μοναχοὶ ἐλέγοντο καὶ μοναχοὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ ἁγίου Ἀὔξεντιου. Μοναχὸς δὲ τοῦ ναοῦ τούτου πρὸ τῆς εἰς τὸν οἰκουμηνικὸν θρόνον ἀναρρησεῶς του ἦτο καὶ Θεοδόσιος ὁ Α' (1178).

Πρὸς μείζονα δὲ πίστῳσιν τῆς ὑπ' ἐμοῦ ὀριζομένης τοποθεσίας τῶν Ῥουφινιαῶν καὶ πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀβασανίστως τὴν γνώμην τοῦ Ἀλ. Πασπάτη ὅτι αἱ Ῥουφινιαναὶ ἔκειντο ἐν τῷ σημερινῷ Μποστανδέη-κιοπροῦ παραδεχομένου κ. Μ. Γεδεῶν καὶ μόνην μαρτυρίαν φέροντος τὰ ἀόριστα τοῦ Κ. Πορφυρογεννήτου: „ἐὰν δὲ ἀπὸ Ἀσίας ἢ Βιθυνίας ἢ περσικοῦ πολέμου ἐπανέρχεται ὁ βασιλεὺς μεσάλλαγον ποιῆσαι εἴτε ἐν τῷ Σατύρω εἴτε ἐν τῷ Πολεατικῷ ἢ ἐν Ῥουφινιαναῖς ἢ ἐν Ἱερεια³⁾“,

1) Πασχ. χρον., σελ. 591 καὶ 598.

2) Ζωναρᾶς, ἔκδ. Λειψίας, τόμ. Γ', σελ. 410.

3) Ἐκθ. Βασιλ. τάξεως, τόμ. Α', σελ. 497.

ἐνθα περὶ μὲν τοποθεσίας οὐδὲν ὀριστικὸν λέγεται, ἡ δὲ λέξις 'Ρουφινιαναί μεταξὺ Πολεατικῆ καὶ 'Ιερείας (Φενὲρ-μπαξὲ) φαίνεται τεθεῖσα ἐκ παραδρομῆς ἢ κατὰ λάθος τοῦ ἀντιγραφέως, παραθέτομεν ἐνταῦθα σχετικὰ χωρία ἄλλων συγγραφέων σαφέστατα ὀριζόντων ὅτι αἱ 'Ρουφινιαναί ἔκειντο πρὸ τῆς Χαλκηδόνος, Θεοφάνους καὶ Γ. Κεδρηνοῦ „... παρασκευάζει δὲ μετασταλῆναι Θεόφιλον ὡς πρόδηλον ἐχθρὸν τοῦ 'Ιωάννου ὑπάρχοντα· ὃς παραγενόμενος ἐν τῇ Δρυῖ τῇ νῦν 'Ρουφινιαναῖς τὴν κατὰ 'Ιωάννου ἐπιβουλὴν κατειργάσατο...“¹⁾, Μ. Ἀταλαιάτου „... οὐδὲ τὸ ἐν 'Ρουφινιαναῖς πολίχνιον καρτερώτατον καὶ δυσμαχώτατον ὄν καὶ στόμα τῆς μεγαλοπόλεως κείμενον, φροντίδα τοῦ Μιχαὴλ διὰ τὴν πρὸς τὴν βασιλίδαν ἐγγύτητα καὶ προσέχειαν ἔθετο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς πεζοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐντὸς ὑπεδέξατο...“²⁾ καὶ Ν. Καλλίστου „... ὡς δὲ πολλοὶ κατήγοροι συνελέγοντο, Θεόφιλος ἢ ἐκεῖνῳ ἐδόκει προδιαθέμενος ἀπάρας τῆς Κωνσταντίνου εἰς τὸ ΠΡΟ τῆς Χαλκηδόνος ἐπίνειον ᾧ Δρυῖ ὄνομα ἔβαινε, δ' Ῥουφίνου τοῦ ὑπατικῆ εἰς δεῦρο καλεῖται...“³⁾ Ἐκ τούτων τρανότατα μαρτυρεῖται ὅτι τὸ ἐπίνειον Δρυῖ ἐπὶ τῶν χρόνων Θεοφάνους καὶ Κεδρηνοῦ ἔκαλετο 'Ρουφινιαναί, ὅτι ἦτο στόμα τῆς μεγαλοπόλεως καὶ εἶχεν ἐγγύτητα καὶ προσέχειαν αὐτῆς, ἐνῶ τὸ Μπоставδζή-κιοπρὸν καὶ στόμα τῆς μεγαλοπόλεως δὲν εἶναι καὶ ἀπέχει ὑπὲρ τὰ δώδεκα χιλιόμετρα, καὶ ὅτι κείμενον πρὸ τῆς Χαλκηδόνος ἔκαλετο ἔτι ἐπὶ τοῦ Ν. Καλλίστου 'Ρουφινιαναί.

Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα ἐγένετο λόγος περὶ τε τοῦ ὄρους Ὁξείας (Λετὸς-δάγ), ἐφ' οὗ τὸ πρῶτον ἀνῆλθεν ὁ ὄσιος Ἀῤῥεντίος, καὶ περὶ τοῦ ὄρους Σκώπα, ὅπερ ἔνεκα τῆς ἐπὶ μακρὸν ἐκεῖ ἀσκήσεως τοῦ ὄσιου ἀνομάσθη Βουνὸς Ἀῤῥεντίου (νῦν Καῖς μπουναρ-δάγ), ἀναγκαῖον κρίνομεν ὅπως ἀποκαταστήσωμεν τὰ περὶ τούτων παρὰ τῶ κ. Μ. Γεδεῶν μὴ ὀρθῶς ἔχοντα ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τοῦ „Τυπικῆ τῆς μονῆς Ἀῤῥεντίου“. Καὶ πρῶτον ὁ κ. Μ. Γεδεῶν ἐν σελ. 11 γράφων „... μετὰ μελέτην (!) τῶν χρονογράφων καὶ κατόπιν ἐρευνῶν ἐπὶ τόπου (!) κείθεται τις ὅτι τὸ μὲν Καῖς-δάγ τῆς σήμερον ἐστὶν ὁ βουνὸς τοῦ Ἀῤῥεντίου, τὸ δὲ παρακείμενον αὐτῷ Λετὸς-δάγ τὸ ὄρος δῆθεν Σκώπα“ (sic), δὲν ὀρίζει σαφῶς ποῖον ὄρος μετωνομάσθη Βουνὸς Ἀῤῥεντίου. Ἐν δὲ σελίδι 76 τοῦ αὐτοῦ πονήματος ἐκ συγχύσεως καὶ κακῆς ἀντιλήψεως γράφει: „ἐκ τῶν χειρογράφων καὶ συναξαριστῶν οὐδὲν ποριζόμεθα, πλὴν ἐντὸς μιᾶς ἐφθήμερίας συμπτώσεως δύο ἑορτῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τέως ἀπροσδιορίστω. Ἄν ὑποτεθῆ ὅτι ὁ οἶκος Ἀναστασίου (τοῦ πατριάρχου) ἔκειτο ἐν τῇ νήσῳ, ἢ Ὁξειᾶ ἐστὶν εὐπερίγραπτος, μοναὶ δὲ

1) Θεοφ. ἐκδ. Βόννης, σελ. 122 καὶ Γ. Κεδρηνός, τόμ. Α', σελ. 580.

2) Ἐκδ. Βόννης, σελ. 268.

3) Migne, Patrol. tom. 146, p. 992.

μεγάλοι δύο και τρεις δυσκόλως χωροῦσιν ἐπ' αὐτῆς· δυνατόν νὰ συνυπάρξωσιν, ἂν ᾧσι μικρά τινα οἰκήματα. Ἐκεῖτο ἄρα γε ἐπὶ τοῦ βουνοῦ; Ἄλλ' αὐτὸ κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἠκμασεν Ἀναστασίος ὁ πατριάρχης, καὶ κατόπιν διαρκῶς ἐκαλεῖτο Βουνὸν τοῦ Αὐξεντίου. Μεταξὺ δὲ εἰκασιῶν ἡ πρώτη γίνεται μᾶλλον εὐπρόσδεκτος ἡμῖν ὅτι ἐν τῇ νήσῳ νομιζομεν ἰδρυμένα τὸν ναὸν (τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ) καὶ τὸν οἶκον Ἀναστασίου τοῦ πατριάρχου, φιλανθρωπικὸν τι πιθανῶς ἰδρυμα μετὰ ναοῦ.“ Ἄλλ' ἀποδειχθέντος ἀκριβέστατα ἀνωτέρω ὅτι τὸ μὲν ὄρος Σκώπα μετέβαλε τὸ ὄνομα εἰς βουνὸν Αὐξεντίου, ἡ δὲ ὀνομασία τοῦ ὄρους Ὁξειάς οὐδεμίαν ὑπέστη μεταβολήν, καὶ μὴ οὕσης δυνατῆς τῆς συνυπάρξεως δύο μονῶν καὶ φιλανθρωπικοῦ τινος ἰδρύματος, ὡς καὶ ὁ κ. Μ. Γεδεών ὁμολογεῖ, ἀφοῦ περὶ μὲν τῆς ἐτέρας μονῆς τῆς τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ὡς κειμένης ἐπὶ τῆς νήσου γίνεται μνεῖα παρὰ τοῖς τοῦ Βυζαντίου χρονολογίοις, περὶ δὲ τοῦ οἴκου Ἀναστασίου ἀγνοεῖται μέχρι σήμερον ἂν ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς νήσου ἢ τοῦ ὄρους Ὁξειάς, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς Ὁξειάς (Ἀετὸς-δὰρ) κείμενα ἐρείπια, μωσαϊκὰ καὶ κινστέρνη, ἐνθα καὶ πανήγυρις τῇ 20ῃ ἰουλίου συγκροτεῖται, ἴσως ἀνήκουσι τῷ οἴκῳ τοῦ πατριάρχου Ἀναστασίου.

Περὶ δὲ τῆς ὀνομασίας τοῦ ὄρους ἐνθα τὸ πρῶτον ἠσκήτευσεν ὁ Αὐξέντιος καὶ ὅπερ καλεῖται Ὁξεῖα ὑπὸ τοῦ Σ. Μεταφραστοῦ, ἐρωτῶμεν, ἐλέγετο ἄρα γε οὕτω καὶ πρὸ τῆς ἐκεῖ μεταβάσεως τοῦ ἁγίου; ἢ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἀπέναντι νήσου; διότι ὁ Συναξαριστὴς περὶ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου λέγει: „Γενόμενος μοναχὸς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος ὅπερ κεῖται ἀντικρὺ τῆς Ὁξειάς, μικρᾶς νήσου πλησίον τῆς Χάλκης καὶ τῶν ἄλλων νήσων αἱ ὅποιαί κεῖνται παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν“, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Μηναῖον, φεβρουαρίου 14: „Μετῆλθεν ὁ ἅγιος Αὐξέντιος τὸν μονήρη βίον καὶ εἰς τὸ ὄρος ἀνελθὼν τὸ κατ' ἀντικρὺ τῆς Ὁξειάς κείμενον“. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου βουνοῦ Σκώπα, ἐνθα ἠσκήτευσεν ὁ ἅγιος καὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ τὸ ὄνομα Βουνὸς Αὐξεντίου ὡς καὶ μετ' αὐτὸν πάντες οἱ μαθηταὶ καὶ διάδοχοι αὐτοῦ, παρατηρητέον ἐν τῇ ὀνομασίᾳ αὐτοῦ „Σκώπα“¹⁾, ὅτι ἡ γραφή φαίνεται ἐσφαλμένη καὶ ἴσως εὐρισκόμεθα ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι κατὰ παραφθορὰν ἐκ τῆς „σκοπιᾶς“ ἐλέχθη „Σκώπα“ χωρὶς νὰ τηρηθῇ ἡ ὀρθογραφία.

1) Κατὰ τὸν P. Edmond Bouvy „Études sur les origines du rythme tonique dans l'hymnographie de l'Église Grecque“, σελ. 230, καὶ „Souvenirs chrétiens de C/ple et des environs“, σελ. 113, ὡς δὲ καὶ „Acta Sanctorum“ τόμ. V σελ. 679—783, ἐλέγετο Σιωπη ἀναμνησκουσα αὐτῷ τὸν νόμον τῆς σιωπῆς. Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τοιαύτην ὀνομασίαν ὡς μὴ στηριζομένην ἐπὶ οὐδεμιᾶς μαρτυρίας ἱστορικῆς, ἄλλως τε δὲ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ὀρέων ἐφ' ὧν δὲν ὑπάρχουσι κτίρια, βασιλεῦει ἡ Σιωπή.

Ἡ δὲ τουρκικὴ ὀνομασία τοῦ δευτέρου ὄρους Καῖς μπουναρ δαγή, ἦν ὁ ἀοίδιμος Πασπάτης ἐρμηνεύει ὡς ὄρος τῆς κρήνης τοῦ λώρου, διότι τὸ ὕδωρ λέγει ἀναβρῶν ἐν μέρει ὑψηλῶ τοῦ ὄρους κατέρρεεν ἄλλοτε διὰ δερματίου λώρου καὶ σήμερον ἐντὸς ξυλίνου σωλήνος, ἐξηγητέα μᾶλλον ὄρος ζώνης πηγῶν προελθοῦσα ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὰς ὑπωρείας ὑπάρχουσι πολλαὶ πηγαί, αἵτινες ἀποτελοῦσιν εἶδος ζώνης περιβαλλούσης τὴν κατωτάτην περιφέρειαν τοῦ βουνοῦ ἢ ἐκ τοῦ ὀλισθηροῦ (καῖς = ὀλίσθημα) τοῦ ἐδάφους.

Ἔργαρον ἐν Χρυσοκεράμῳ τοῦ Βοσπόρου τῇ 1^η ἰουλίου 1898.

Ἰ. Π. Μηλιόπουλος.